

Mr. sc. Rusmir DJEDOVIĆ

NASELJE OLOVO KRAJEM 19. STOLJEĆA **URBANO-GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE**

Sažetak

Olovo je poznato i staro gradsko naselje i kao takvo postoji od srednjeg vijeka, pa kroz cijeli osmanski period. Krupnije urbane promjene naselje Olovo zahvataju na samom početku 20. stoljeća, izgradnjom željezničke pruge Zavidovići – Olovo – Kusače.

U ovom radu se daje detaljan pregled izgleda naselja Olovo krajem 19. stoljeća. Daju se i opće urbano geografske karakteristike Olova i njegove čaršije.

Rad je nastao na osnovu do sada nekorištenih izvora, uglavnom austrougarskih gruntovnih knjiga i katastarskih planova sa kraja 19. stoljeća.

Ključne riječi: *Naselje Olovo, kraj 19. stoljeća, urbano geografske karakteristike, čaršija, kuće, familije.*

Razvoj naselja Olovo

Olovo je dobro poznato gradsko naselje koje postoji još u srednjem vijeku. Iznad naselja je tada postojala srednjovjekovna utvrda po imen u Olovac a ispod se nalazilo podgrađe Olovo.

U podgrađu Olovo, neposredno ispod utvrde Olovac, od srednjeg vijeka nalaze se trg i samostan sa crkvom.

Činioci nastanka i razvoja naselja Olova su od najstarijih vremena dvojaki. Jedni su rudnik olova a drugi važni putevi koji prolaze kroz njega. Eksploatacija, prerada i izvoz rude olova je tokom srednjeg vijeka i starijeg perioda osmanske uprave davala izniman poticaj za razvoj grada. Stare putne komunikacije od najstarijih vremena pa do kraja 19. stoljeća također, snažno utiču na razvoj Olova i daju mu odgovarajući značaj. One spajaju Panoniju i sjevernu Bosnu sa srednjom Bosnom i dalje Jadranom.

U prvim stoljećima osmanske uprave Olovo je grad (kasaba) sa čaršijom, džamijom i poslovnim objektima.

Na prelazu 16/17 stoljeće Olovo je u statusu pazara sa oko 140 kuća, samostanom sa crkvom i redovnicima, džamijom sa službenicima hatibom i mujezinom i odgovarajućim vakufom.¹

¹ Obradila Amina Kupusović, Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine sv. III, Bošnjački institut Cirih-odjel Sarajevo, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2000., str. 185-188.

Atanazije Grgičević (Jurjević) je u svom izvješću iz 1626. godine zabilježio da je Olovac bila utvrda iznad naselja, a varošica ispod nazivala se Olovo...

Danas se pak razlikuje Gornje Olovo, gdje je jezgra stare varošice, i Donje Olovo koje se razvilo u 20. stoljeću.²

Narodna tradicija koja se može čuti od stanovnika Olova govori da se u starom Olovu (jer tada nije postojalo Donje ili Gornje već samo Olovo) starinom nalaze tri ulice (sokaka): 1. Put od mosta na Bištici do Karahmetovica kuća bila je: Ulica Brdo, 2. Sokak kod džamije zvao se kratko, Ulica i 3. Put od raskršća Hanište pa prema Jesenu zvao se Cecelj. Negdje poviše Jasena a ispod magistralnog puta Sarajevo – Tuzla nalazilo se rudarsko okno Cecelj gdje se kopala ruda olova.³

U Gornjem Olovu su svega tri ulice: Ulica, Cecenj i Brdo. Iznad varošice je mjesto Crkvište. Put mjesnog mehteba ka Crkvištu i sada se zove Skale.⁴

Poznato je da su u Olovu i okolini živjele brojne katoličke familije tokom 16 i 17. stoljeća. Uglavnom su tokom 17. i početkom 18. stoljeća odselile na sjever, preko rijeke Save. Izgleda najviše u Ilok i Slavoniju.

Dosta je familija i među bošnjačko-muslimanskim stanovništvom za koje opća narodna tradicija kaže da su stari u Olovu. Takvu tradiciju je u Olovu, početkom 20. stoljeća, poznati etnolog Milenko Filipović, zabilježio za sljedeće familije: Degirmedžić, Kajičić, Čauševići (od njih su Mujkići i Aganovići), Hadži Ibrahimovići (od njih su Karačići), Memagići, Karasalihovići, Salihagići...

Vrlo su stare i familije: Kajičić (Kakčije), Sulejmanovići (Hadži Sulejmanovići, sa ogrankom Keše), Cerići, Karahmetovići (davno doselili možda iz Kurdistan),

Davno su u Olovo doselili, vjerovatno 17/18. stoljeće (poznato je da su Osmanlije izgubile krajeve sjeverno od rijeke Save na kraju 17. stoljeća): Kanjići (iz Kanjiže u Mađarskoj), Jusufspahići-Begovići (iz Kobaša), Mešići (ogranak Degirmendžića, po nekima iz Dalja), Keše (ogranak Sulejmanovića, možda iz Kešinaca)...

Neke su familije o Olovo doselile krajem osmanske uprave (tokom 18. i 19. stoljeća). Iz Sarajeva su tada doselili: Hadžiabdići, Jamakovići, Vilajetovići-Gluhići, Hemići, Sarajlići-Mujezinovići... Od Foče, Fočići (tradicionalno imami džamije u Olovu) i drugi Fočići. Doseljava se i iz drugih krajeva, Biogradlije-Ibiševići iz Beograda (Biograda), Ramići (Arnautluka), Ljuce (Nikšića)...⁵

Najviše familija je doselilo iz Kladnja, i to tokom 19. stoljeća. To nije čudnovato, jer se Olovo nalazilo u kadiluku Kladanj i na važnom putu iz Kladnja ka Sarajevu. Tako su doselili: Brkići, Krluševići, Ahmetagići, Pašalići... Brojne stare, trgovačke i

² Marko Karamatić, Olovo kao paradigma katoličanstva u Bosni u XVII. stoljeću, Zbornik radova sa Znanstvenog skupa Tristota obljetnica stradanja samostana i crkve u Olovu, Sarajevo, 2008., str. 104.

³ <https://brussa00.wordpress.com/januar-februar-2015>.

⁴ M. S. Filipović, Varošica Olovo s okolinom, Beograd, 1934., str. 9

⁵ Više vidjeti u M. S. Filipović, Varošica Olovo...

posjedničke familije iz grada Kladnja imaju nekretnine u Olovu, najviše Olovskim Lukama. Takve su: Mašići, Đozići, Bajići, Hasići, Čate, Serdarevići.⁶

Područje gornje Krivaje su u prošlosti presjecali stari putevi koji su išli iz gornje Bosne i okoline Sarajeva ka Spreči. Treba spomenuti takva dva puta.

Prvi je išao sa juga preko Nišićke visoravni i sela Krivajevići, zatim preko Krivaje i naselja Pauča ide ka Spreči.

Drugi važniji put je onaj vrlo poznati put koji iz Sarajeva, preko Olova i Kladnja ide za Spreču (Tuzlu).⁷ Polazi iz Sarajeva, preko Vratnika i Hreše. Ide na Vučju luku, planinu Ozren i pored Kruševa i Dolova dolazi u čaršiju u Olovu. Na njemu su brojni hanovi, ostaci kaldrmi i druge starine. U Olovu su bila dva hana (Salakov i Kešin) i Menzilhana.⁸

Odmah ispod Olova put je prelazio rijeku Krivaju (neposredno iza njenog nastanka od Bioštice i Stupčanice). Prema predanjima tu je nekada bila i ćuprija, na mjestu zvanom Zlohur. Put se dalje penjao uz magalu Zagrađe i preko Ponijeračkog brda i poznatog prevoja Karaula išao u Kladanj. Tu je opet bilo puno hanova a dalje put ide ka Spreči i Tuzli (preko Noćajevića i Džebara).⁹

Krajem 19. stoljeća prema statistikama iz 1885. i 1995. godine, naselje Olovo ima blizu 90 kuća. Većina se nalazi u urbanom jezgru ispod stare utvrde Olovac i koje se naziva upravo Olovo. Nešto kuća je u manjim mahalicama oko ovog Olova (Dolovi, Kozjak, Višnjica, Pogar, Olovske luke...).

Naziv naselja	1885. g.						1895. g.					
	Broj kuća	Stanovnika	Muslim.	Pravslav.	Katolika	Ost	Br. k.	St.	M	P	K	O
Olovo	68	409	320	73	10	6	89	481	389	59	18	8

Tabela 1. Broj kuća, stanovnika i vjerska struktura Olova krajem 19. stoljeća

⁶ Gruntovne knjige iz 1898. godine za K.O. Olovo, Gruntovnica Suda u Visokom.

⁷ Vidjeti u Hamdija Kreševljaković, Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini, Izabrana djela, III, Veselin Masleša, Sarajevo, 1991., str. 337-339.

⁸ Rusmir Djedović, Neka historijsko-geografska istraživanja Krivaje, Zbornik radova sa Naučnog skupa Rijeka Krivaja kroz prošlost (prostor, vrijeme, ljudi), održanog u Olovu 2014. godine, Institut za istoriju, Sarajevo. (u pripremi)

⁹ Opća narodna tradicija cijele sjeveroistočne Bosne dobro zna za navedeni stari i značajni put iz Tuzle i Spreče za Kladanj i Sarajevo. On prolazi kroz Džebare i Noćajeviče. Na njemu su brojne starine i poznate stare džamije u Džebarima i Noćajevićima.

Detaljan pregled naselja krajem 19. stoljeća

Staro urbano jezgro naselja Olovo se i krajem 19. stoljeća nalazi ispod nekadašnje utvrde Olovac. Niže lokaliteta srednjovjekovnog samostana sa crkvom i oko džamije iz 16. stoljeća.

U nastavku dajemo detaljan pregled svih urbanih zadržaja u Olovu 1898. godine. Daje se katastarska čestica i vrsta sadržaja, vlasnik te godine i nešto podataka o naslijednicima vlasnika, odnosno, nešto podataka o toj porodici, uglavnom do I svjetskog rata.

Pregled sadržaja i vlasnika godine 1898. započinjemo dijelom Olova ispod džamije, ka Zlohuru i Banji. Tu se u to doba nalazi nekoliko kuća brojne porodice Hadžavića.

1. Kućište sa dvorištem i kućom, kućni broj 1., na k.č. 652/2. sa vrtom i voćnjakom vlasništvo: Ahmeta malodobnog sina Huse **Hadžavića**; Mejre rođene Hadžavić, udate za Aliju Zukića iz Musića; Fate malodobne kćeri umrlog Huse Hadžavića i Hanke rođene Fazlić udove iza Huse Hadžavića.

Vlasnici dijela 1901. g. su: Alija Zukić umrlog Mehmeda; Hanka malodobni: Huso, Almasa i Umija, djeca Alije. A 1919. g. Ahmet umrlog Huse Hadžavića.¹⁰

2. Na k.č. 652/8, kuća br. 2 sa kućištem, dvorištem, voćnjakom i livadom je u vlasništvu Muje i Mešana **Hadžavića** sinova umrlog Ibrahima.

Dio imaju 1917.g. mal. Ibrahim i Atif Hadžavić umrlog Ibrahima a 1922. g. Alija umrlog Muje, Ajša udova Avde Hemića, Nezira udato Mujo Karičić, Nefija udata Rasim Karahmetović i Ajka udata Ibro Ramić.¹¹

3. Kuću na k.č. 652/9, br. 3 sa kućištem, dvorištem i vrtom posjeduje Salih **Hadžavić** sin umrlog Ibrahima.

Krajem 19. stoljeća ima i druge parcele, kao što su: na k.č. 446/3 Trnovača, 711, 716, 720, 725 Vidovi Do...

Godine 1905. naslijeđuju ga: Hanka Ramić udova, Rašid, mal.: Ibrahim, Redžo, Adem, Devla, Mejrema, Fata i Umihana umrlog Saliha.¹²

4. Kuću na k.č. 652/10, br. 4 sa kućištem, dvorištem i vrtom ima Redžo **Hadžavić** sin umrlog Ibrahima.

Tada posjeduje i druge parcele: 712/3 Bukinja, 744/2 Borje, 446/6 Trnovača, 716 kod kuće, Vidov do. Redžu Hadžavića 1915. g. naslijeđuju: Nazifa Mešić udova; Avdo, mal. Mustafa, Muhamed i Hamza, Fatima udata Mustafa Mujkić i Mevla umrlog Redže. Godine 1919. spominju se Nazifa Drgemendžić udova, Avdo, Mustafa, Muhamed, Hamza i Mevla.¹³ U dijelu Olova od džamije pa oko početka ulice Brdo su slijedeći objekti:

¹⁰ Uložak broj 1., Gruntovne knjige iz 1898. godine za K.O. Olovo, Gruntovnica Suda u Visokom.

¹¹ Uložak broj 2., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹² Uložak broj 3., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹³ Uložak broj 4., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

5. Na samom kraju 19. stoljeća kuće na k.č.653/2, br. 5 sa kućištem, dvorištem i vrtom vlasnici su djeca: Abdulah, Smajo, Hasan, Fatima, Plema, te supruga Kade rođeno Beridan udova iza umrlog Ahmeta **Hadžiavdića**. Kasnije se spominje Fatima udata Avdija Mujkić, a Plema udata Ćamil Pašalić.¹⁴

6. Kuću na k.č.653/3, br. 6 sa kućištem, dvorištem i vrtom godine 1898. posjeduje Fatima rođene **Skalić**¹⁵ udata za Mehmeda Ramića. Godine 1928. se se spominje Alija (?) umrlog Mehmeda.¹⁶

Ispod džamije, ka raskršću za ulicu Brdo se starinom nalazio jedan privatni han. Bio je u vlasništvu familije Sulejmanovića, odnosno njenog dijela, poznatih kao Kešići. Sulejmanovići su imali ovdje dvije kuće i svakako je jedna od njih poznati **Kešin han**.

7. Vlasnik kuće na k.č 653/9, br. 7 sa kućištem i dvorištem je Mehmed **Nezirev** zv. Sulejmanović umrlog Sulejmana.

Mehmed tada ima i parcele na k.č.: 549 oranica na Hridu (1120m²), 551 oranica Zlohur (2,5 dunuma), 718 livada Brdo (66,5 dunuma)...

Vlasnik dijela 1907. g. je Sulejman **Nezirev** umrlog Sulejmana a 1920. g. Fatima Pašalić udova Nezirović; Meho i Ćamil Nezirović umrlog Sulejmana. Dijela je 1923. g. vlasnik i Alija Salihagić umrlog Saliha.¹⁷

8. Kuća na k.č. 653/10, br. 8 sa kućištem i dvorištem je u vlasništvu malodobnih sinova Muje i Sunulaha umrlog Mehmeda **Sulejmanovića**, kao i Habibe rođene Sulejmanović, prvog braka Sulejmanović, udate za Mehmeda Memagića.

Godine 1915. dijela je vlasnik, neka Đulovička udova Mehmeda Memagića, nasljednik umrlog Abdije Memagića i neka Memagićka udata za Muju Karasalihovića.¹⁸

9. Vlasnik na k.č. 653/12, kuće br. 9 sa kućištem, dvorištem i vrtom je Mehmed **Karahmetovića** umrlog Ahmeta.

On je vlasnik i drugih nekretnina kao: k.č. 334 livada Strana (10 dun), 393 oranica Polje, 546 oranica **kod Banje**... Godine 1919. naslijeđuju ga Huso umrlog Mehmeda i Habiba udata Nazif Ljuca.¹⁹

10. Kuću na k.č. 653/14, br. 10 sa kućištem ima Salih **Karahmetović** umrlog Ahmeta.

Tada ima i: k.č. 298 Lučina Ravan (5 dunuma), 309 Pogare, 474/10medak... Naslijeđuju ga 1914. g. Mujo, Rasim i mal. Ismet umrlog Saliha.²⁰

11. Vlasnik kuće na k.č. 653/15, br. 11 sa kućištem je Mustafa **Karahmetović** umrlog Ahmeta. Posjeduje i druge parcele, kao: k.č. 472 Omeđak, 480 i 483 Dolac...

¹⁴ Uložak broj 5., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹⁵ Prezime Skalić se u Olovu pojavljuje samo ovaj put. Dali se radi o nekoj staroj olovskoj familiji koja je dobila prezime po staroj ulici zvanoj Skale, nije poznato.

¹⁶ Uložak broj 6., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹⁷ Uložak broj 7., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹⁸ Uložak broj 8., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

¹⁹ Uložak broj 9., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²⁰ Uložak broj 10., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

Vlasnici 1933. g. su: Almasa udata Hasan Hadžabrić(?), Zahira udata Nazif Cerić, Hasiba udata Rasim Mašić u Sarajevo i Mehmed Bolić sin Alije iz Musića.²¹

12. Imanja sa kućom na k.č 653/16, br. 12 sa kućištem i vrtom, 1898. godine je vlasnik Avdija **Karahmetović** umrlog Ahmeta.²²

Ovdje, blizu Kešinog hana je posebna zgrada koja je bila, očito neki veći dućan.

13. Gradilišta sa **dućanom** na k.č. 653/13, krajem 19. stoljeća su vlasnici: Avdija, Salih i Mustafa **Karahmetović** umrlog Ahmeta; zatim i Fatima udova iza Ibrahima Heme.

Godine 1899. dio od Avdije kupuje Ilija Pažina iz Sarajeva, a od njega Hadži Mujaga Mašić umrlog Muhameda iz Sarajeva. Godine 1911. od Fatime naslijeđuju, Avdo i Salko umrlog Ibrahima Hemića.

Sa gornje strane ulice, koja se i nazivala starinom, upravo Ulica, je džamija iz 16. stoljeća sa pratećim sadržajima. To su zgrada džamije, vakufska kuća i groblje uz džamiju.

14. **Vakufska kuća** na k.č. 654/7, br. 14.²³

15. Zgrada na k.č. 654/2 **džamija** sa dvorištem, pored nje na k.č. 654/1 je groblje. Džamija, kuća i groblje su 1898. godine u vlasništvu **Vakufa džamije u Olovu**.²⁴

16. Kuću na k.č. 654/13, br. 15 sa kućištem i dvorištem ima Redžo **Begović** umrlog Osmana. Ima i zemljište po imenu Do.

Vlasnici 1900. g. su Ibrahim umrlog Osmana sa ½, Fata Begović udata Alija Bulić iz Musića i Naza Begović udata Bećir Gurdić iz Gurdića sa po ¼ . Godine 1903. vlasnik je Mehmed Memagić umrlog Avdije a 1915. Fatima Đulović udova Mehmeda, Alija umrlog Avdije, Fata udata Mujo Karasalihović.²⁵

²¹ Uložak broj 11., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²² Uložak broj 12., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²³ Uložak broj 14., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²⁴ Uložak broj 14., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²⁵ Uložak broj 15., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

Prilog 1: Olovo na topografskoj karti sa prelaza 19/20. stoljeće

17. Krajem 19. stoljeća na k.č. 654/18 kuća br. 16 sa kućištem i dvorištem u vlasništvu je Ibrahima **Biogradlije** zvanog Ibišević umrlog Ibrahima. Zatim, 1909. g. Adema Biogradlije zvanog Ibišević umrlog Ibri.²⁶

18. Kuća na k.č. 654/16, br. 17 sa kućištem, dvorištem i vrtom je u vlasništvu Adema **Biogradlije** zv. Ibišević umrlog Ibrahima. Posjeduje i parcele Alinuša, Bunar... Godine 1925. naslijeđuju ga Ibrahim Adema i mal. Rešid Adema.²⁷

19. Na samom kraju 19. stoljeća, tj. 1898. godine kuće na k.č. 654/17, br. 18 sa kućištem i dvorištem vlasnik je Isak **Ozme** zv. Sakito umrlog Hajme.

Ova kuća se nalazila sa gornje strane raskršća od Brda ka džamiji. Očito je kupljena nešto prije te godine od neke stare i imućne porodice iz Olova.

Isaka naslijeđuju 1933. g. Hajmo Ozmo umrlog Isaka iz Olova i Branka Altarac rođ. Ozmo iz Sarajeva.²⁸

20. Kuću na k.č.654/19, br. 19 sa kućištem i dvorištem ima veći broj suvlasnika. To su: malodobna braća Mehmeda i Derviša **Cigura** umrlog Mehmeda iz Ravni, kotar Visoko; Nuria rođeno Cigura udate za Džafu Rožajca iz Ravni, kotar Visoko; Sidija rođeno Cigura udate za Osmu Baltu iz Crne rijeke, kotar Sarajevo; Zlatka rođeno Begić

²⁶ Uložak broj 16., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²⁷ Uložak broj 17., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

²⁸ Uložak broj 18., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

udove iza Mehmeda Cigure iz Zubeta, kotar Visoko; Hasija rođeno Brčanka udove iza Mehmeda Cigure iz Brčke; Hašija rođeno Kunošina udove iza Mehmeda Cigure iz Crne rijeke, kotar Sarajevo; Hata rođeno Birkić (vjеровatno treba Brkić) udove iza Abdulaha **Gluića** iz Olova i Šifije rođeno Gluić udatu za Mehu Kadrispahića iz Vareša, kotar Visoko.²⁹

21. Kuću na k.č. 654/21, br. 20 sa kućištem i vrtom ima Hanifa rođ. Kajičić, prvog braka **Mujkić** udate za Mustafu Brkića.

Posjeduje i druge parcele: k.č. 655/13 vrt Pred hanom, 829 i 830 Zaravan, 832 Velika njiva... Godine 1909. naslijeđuje je Salih Brkić umrlog Mustafe.³⁰

22. Na samom kraju 19. stoljeća na k.č. 654/22 kuću br. 21 sa kućištem, dvorištem i vrtom posjeduje Mustafa **Mujkić** umrlog Mustafe.

Ima i zemljišta: k.č. 518 i 523 Zaklopača, 789 i 780 Matuša, 805 Stara kuća (u Bioštici), 818 i 819 Velika njiva...

Naslijeđuju ga 1916. g.: Paša rođena Đulić, Avdo, Ibro, Mustafa umrlog Mustafe, Nura udata Avdo Bektašević iz Paprače kotar Vlasenica., Zulka udata za Ibru Karahmetovića i Hasiba udata Mehmed Drgemendžić.³¹

23. Godine 1898. na k.č. 654/24 kuću br. 22 sa kućištem i dvorištem ima porodica Aganović. Radi se o: Hašimu **Aganoviću** umrlog Agana, Hanki rođ. Aganović udate za Avdiju Pašalića i Haski rođ. Aganović udove iza Ahmeta Foče.

Godine 1921. dijela su vlasnici djeca umrlog Avdije Pašalića.³²

24. Kuće na k.č. 654/10, br. 23 sa kućištem, dvorištem i vrtom vlasnik je Hamid **Begovića** umrlog Muharema. Posjeduje i zemljišta: Trnovača, Kod bunara, Špilja, 588 oranica pod kaurskim grobljem (900m²), Mahmutova dolina...

Godine 1904. je nešto zamjenjeno sa Habibom Karahmetović udata Nazif Ljuca a 1920. Mujo i Bajro Hodžić umrlog Hamida?³³

25. Jedne kuće starinom je vlasnik porodica **Kulalić**. Kuća na k.č. 654/9, br. 24. sa kućištem, dvorištem i vrtom se vodi 1898. g. na Mejre rođ. Kulalić udate za Saliha **Drgemendžića** zv. Mešića.

Vlasnik je i zemljišta: k.č. 398. Polje, 434 Alinuša, 468 Luka, 494, 495 Brdo, 522, 527, 529 Zaklopača...

Godine 1917. dijela je vlasnik Salih Drgemendžić umrlog Mehmeda, Rukija, Šida, Alma umrlog Saliha svi sa po ¼.³⁴

26. Kuće na k.č. 654/5, br. 25 sa kućištem, dvorištem i vrtom vlasnik je Melke rođ. **Drgemendžić** udate za Mehmeda Karagića.

²⁹ Uložak broj 19., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁰ Uložak broj 20., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³¹ Uložak broj 21., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³² Uložak broj 22., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³³ Uložak broj 23., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁴ Uložak broj 24., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

Ima i k.č. 654/6 vrt uz džamiju. Godine 1911. naslijeđuju: Ibro i Hašim umrlog Mehmeda Karagića, Allija Derendelić udata Hadživdić u Sarajevo.³⁵

27. Vlasnik k.č. 654/4, i kuće br. 26 sa kućištem, dvorištem, vrtom i šljivikom je Avdija **Karičić** umrlog Muje.

Ima i parcele: k.č. 654/3 vrt Za džamijom, 144 i 145 Podkućnica, 304, 305 Pogare, 384, 386, 389, 396, 397 Polje, 413, Bara 749...

Naslijeđuju ga 1932. g.: Rasim, Fadil i Esad zv Avdo umrlog Avdije i kćeri.³⁶

Od džamije ka crkvi su slijedeće kuće u Olovu krajem 19. stoljeća.

28. Godine 1898. na k.č. 655/2 kuće br. 27 sa kućištem i dvorištem vlasnici su: Alija, Mehmed i Salih **Memagić** umrlog Avdije i Fate rođ. Memagić udate za Muju Karasalihovića.

Naslijeđuju dio 1909. g.: Latifa Zukić udova, mal Sevda, Fata, Habiba i Ziba umrlog Salke, Alija i Mehmed umrlog Avdije i Fata Memagić udata Mustafa Karasalihović. Zatim, 1915. g. Fatima Đulović udova Mehmeda i Alija umrlog Avdije.³⁷

29. Kuću na k.č. 655/8, br. 28 sa kućištem i vrtom ima Mehmed **Đulović** umrlog Đula.

Također, i zemljišta: k.č. 655/6 viš puta, 593, 594, 603, 604, 605, šume, pašnjaci i livade po imenu Nišani... Godine 1925. vodi se u gruntovnici na Mehmedu umrlog Đulage.³⁸

30. Krajem 19. stoljeća na k.č. 655/4 kuće br. 29 sa kućištem i vrtom vlasnik je Alija **Đulović** umrlog Đula. Ima i parcele: k.č. 655/9 Kod bunara, 593, 595, 600, 601, 602 Nišani... Naslijeđuje ga 1925. g. Mehmed umrlog Đulage, a 1926. g. dio se vodi na Muji Mehanoviću umrlog Ibri iz Boganovića.³⁹

31. Na k.č. 655/10. kuće br. 30 sa kućištem, dvorištem, vrtom i gradilištem (vlasništvo se skroz loše vidi) vlasnik je Avdija **Biogradlija** zv Ibišević, umrlog Ibrahima. U samom vrhu Olova, neposredno ispod parcela Grad, Klek i gradina, nalazi se lokalitet Crkvište, na kojem je krajem 19. stoljeća obnovljena stara katolička crkva.⁴⁰

32. Godine 1898. u vrhu Gornjeg Olova na k.č. 655/19 se nalazi **Crkva** sa crkvištem i dvorištem (površina parcele je 2040m²). U vlasništvu je **Rimokatoličke crkve svete Velke Gospe u Olovu**.

Vlasnik godine 1924. je Franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci a 1932. Provincijalat Bosanskih franjevaca u Sarajevu.⁴¹ Ispod ulice koja vodi od raskršća Hanište ka Carini i koja se naziva starinom, prema nekima, Cecenj, su naredne kuće.

³⁵ Uložak broj 25., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁶ Uložak broj 26., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁷ Uložak broj 27., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁸ Uložak broj 28., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

³⁹ Uložak broj 29., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁰ Uložak broj 30., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴¹ Uložak broj 159., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

33. Jedne kuće na k.č. 656/3, br. 13 sa kućištem, dvorištem i vrtom vlasnik je Salih **Cerić** umrlog Ibrahima.

Tada je vlasnik i: k.č. 442 i 445 Trnovača (ukupno 7,7 dunuma), 470 livade Bara (7 dunuma), 471 livade Lokve (3,5 dunuma), 481 livade Mramorje (preko 10 dunuma), 482 šikare Mramorje (blizu 3 dunuma)...

Naslijeđuju ga 1927. g.: Mejra rođena Dergemendžić udova i mal. Hilmo i Ibrahim umrlog Saliha.⁴²

34. Veće kuće na k.č. 656/8, br. 31 sa kućištem i gradilištem je vlasnik 1898. g. Mato **Rudelić** pokojnog Đure. Ova kuća je odmah ispod raskršća pred vakufskim hanom. On tada posjeduje i druga zemljišta: k.č. 656/7 gradilište, 515 Velika njiva, 520 Guvno, 448 vrt...

Matu Rudelića godine 1935. naslijeđuju: Simo i Franjo pokojnog Mate, Ljuba Rizner rođ. Rudelić i Ana Kovačević rođ. Rudelić iz Novog grada.⁴³

Uložak 32

35. Vlasnik kuće na k.č. 656/9 br. 32 sa kućištem, dvorištem, gradilištem, vrtom i šljivikom je Ibrahima **Pulić** umrlog Mehmeda.

On ima i: k.č. 656/6 gradilište, 606, 613 i 614 Torina, 608 i 609 Dolić, 623 i 624 Mekota, 629 Čatrnja...

Vlasnici dijela 1912. g. su Čerima rođ. Srdarević udova iza umrlog Ibrahima Pulića iz Olova i Huso sina umrlog Salke.⁴⁴

Na k.č. 656/5 gradilišta sa dvorištem je 1898. godine vlasnik Huso Pulić umrlog Saliha i Nuriya Serdarović udova. Godine 1927. Ahmet i ?bija Hadžiavdzić sinovi Abdulaha.

Na k.č. 656/10 se krajem 19. stoljeća nalazilo jedno gradilište u vlasništvu Vakufa džamije u Olovu.⁴⁵

36. Godine 1898. na k.č. 656/18 kuće br. 33 sa kućištem, dvorištem, gradilištem, i šljivikom vlasnik je Mehmed **Cerić** umrlog Ahmeta.

Ima i k.č. 656/20 gradilište, 286 Barica... a 1905. g. naslijeđuju ga: Fatima Pašalić udova, mal. Mustafa, Ahmet, Nazifa i Hanka umrlog Mehmeda.⁴⁶

37. Kuću na k.č. 656/21, br. 34 sa kućištem, dvorištem i šljivikom ima Salih **Cerić** umrlog Ahmeta.

On ima i zemljišta na k.č. 411 Velika njiva, 542 pod cestom... Naslijeđuju ga 1913. g: Hata rođ. Husić udova, mal. Hasan, Hasnija, Bibija, umrlog Saliha i Alma udata za Muharema Tabu iz Kladnja.⁴⁷

⁴² Uložak broj 13., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴³ Uložak broj 31., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁴ Uložak broj 32., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁵ Uložak broj 14., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁶ Uložak broj 33., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁷ Uložak broj 34., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

38. Krajem 19. stoljeća na k.č. 656/24, kuće br. 35 sa kućištem, dvorištem i vrtom vlasnik je Sejfo **Begovića** zv. Muharemović umrlog Muharema.

Posjeduje i k.č.443 Trnovača, 664 oranica Carina...

Godine 1916. naslijeđuju ga: Nafija Bolić udova, Muhamed, Ahmed, Avdo, mal Bego, Huso, umrlog Sejfe, Fata udata Ahmet Kanjić, mal. Zehra, Rukija i Mejra umrlog Sejfe.⁴⁸

39. Vlasnici na k.č. 656/25 kuće br. 36 sa kućištem, dvorištem i šljivikom su Hasan i Huso **Fočić** umrlog Muje.

Imaju i neke parcele, npr. k.č. 661/2 Viš ceste.

Naslijeđuju dio 1910. g. mal. Fadil, Mehmed i Esad umrlog Hasana i Hedija Kavazović udova, a 1913. isti, i od Huse: Ćima udata Ibro Jeleč iz Ineđola Turska i Ćima udata Ibro Avdanović Čuništa.⁴⁹

40. Kuća na k.č. 656/26, br. 37 sa kućištem i dvorištem je u vlasništvu: Mehmeda **Heme** umrlog Ibrahima, Muje Heme umrlog Ibrahima, Avde Heme umrlog Ibrahima, Salke malodobnog sina umrlog Ibrahima, Umije malodobne kćeri umrlog Ibrahima, Esme malodobne kćeri umrlog Ibrahima, Hasne malodobne kćeri umrlog Ibrahima, Mule malodobne kćeri umrlog Ibrahima i Fatime rođ. Karahmetović udove iza Ibri Heme.

Dijela je 1903. g. vlasnik Mehmed Karić sin Alije iz Kladnja.⁵⁰

Parcele na k.č. 660/4 pod kućom, 1898. godine su vlasnici Heme. To su: Mehmed, Mujo, Avdo, Salko, mal. Umija, Esma, Hasna i Mula umrlog Ibrahima Heme.

41. Na k.č. 656/27 kuća br. 38 sa kućištem, dvorištem, vrtom i voćnjakom u vlasništvu je: Hašima, Ibrahima i Avdije **Karasalihovića** sinova umrlog Bege, Pembe rođ. Karasalihović udate za Ahmeta Mašića u Kladnju i Saliha i Mustafe Karasalihović sinova umrlog Mehmeda (sa1/2). Spominju se 1906. g. Esmo Hemo udova Ibrahima, mal Fehim, Hašim i Hašija umrlog Ibrahima.⁵¹ Iznad raskršća Hanište je starinom vakufski han u Olovu.

42. Godine 1898. nalazi se na parceli k.č. 657/1, kućište sa dvorištem i kućom kućni br. 52, površine od 240m² a u statusu mulka. Ovo je zgrada poznatog starog **hana** u vlasništvu krajem 19. stoljeća **Vakufa džamije u Olovu**.

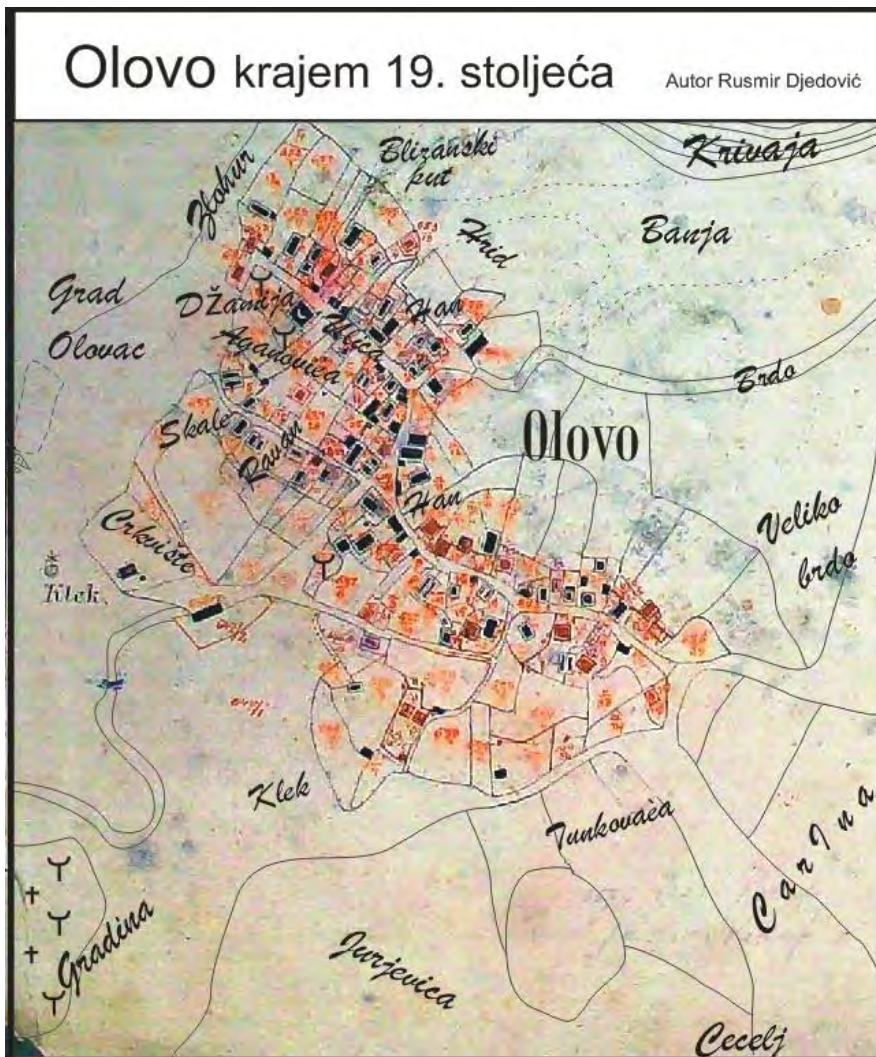
Iznad hana su tada vakufske parcele i k.č. 657/2 vrt viš Hana i 657/3 groblje. Početkom 20. stoljeća han zamjenjuje mekteb. Parcele na k.č. 657/2 tada se naziva vrt viš

⁴⁸ Uložak broj 35., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁴⁹ Uložak broj 36., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁰ Uložak broj 37., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵¹ Uložak broj 38., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

Prilog 2: Olovo krajem 19. stoljeća (plan)

škole (mejtefa). Parcela starog hana a kasnije mekteba se 1. 3. 1967. oduzima od Vakufa i postaje Društvena svojina.⁵²

43. Vlasnik kuće na k.č. 657/20, br. 44 sa kućištem, dvorištem i vrtom su Salih i Mustafa **Drgemendžić** sinovi umrlog Mehmeda.

Tada imaju i zemljišta na k.č.: 440/2 Alinuša, 761 Do, 766 Bioštica, 838 Bioštica, 839 i 840 Krivac...

Vlasnici 1922. g. su: Mustafa umrlog Mehmeda, Šida i Almasa umrlog Saliha, Fatima udova iza Hasana Mašića iz Kladnja, Umija udata Alija Karić, Nazifa udata Redžo

⁵² Uložak broj 52., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

H. Avdić. Godine 1923. spominju se: Huso, Mehmed i Idriz umrlog Mustafe i Umija Kadrić udova.⁵³

44. Kuću na k.č. 657/18, br. 45 sa kućištem, dvorištem i vrtom ima Ibrahim **Čamdžić** umrlog Saliha.⁵⁴

45. Vlasnik kuće na k.č. 657/17 br. 46 sa kućištem i dvorištem je Hašim **Čamdžić** umrlog Saliha.

Naslijeđuju ga 1911. g.: Hanka rođ. Zukić udova Čamdžić (Mehić?) i mal. djeca.⁵⁵

46. Krajem 19. stoljeća kuću na k.č. 657/16, br. 47 sa kućištem i dvorištem ima Mehmed **Brkić** umrlog Sulejmana.

Također, ima i parcele k.č. 836 i 837 Podravan...

Naslijeđuju ga 1907. g.: Džemila Avdagić udova, Fatima udata Kupus iz Kladnja, Devleta udata Hadžavić, Hasan Brkić umrlog Osmana i Salih Brkić umrlog Mustafe. Spominju se 1912. g. Smajo Hadžavić umrlog Ahmeta i 1920. g. Devleta Bukić udova i mal. Ahmet umrlog Smaje.⁵⁶

47. Kuću na k.č. 657/14, br. 48 sa kućištem, dvorištem i voćnjakom ima Ibrahim **Poljak** umrlog Redže.

Naslijeđuje ga 1903. g. Omer Poljak umrlog Ibrahima. Spominju se 1912. g.: Pemba Begović udova, Melčija mal., Mevla i Nazifa umrlog Omera, Huso i Avdija Redžić umrlog Smaje iz Potkraj, Visoko.⁵⁷

48. Vlasnici na k.č. 657/11 kuće br. 49 sa kućištem, dvorištem, vrtom i voćnjakom su: Huso i Salih **Kajičića** umrlog Mehmeda, Hanumic rođ. Kajičić udate za Sejfu Pazarca i Kada rođ. Lubarda prvog braka Begović, drugog braka Kajičić udate za Memiša Bolića iz Musića.

Posjeduju i k.č. 731/4 Gradilište i koliba...

Spominju se i 1900.g. Huso umrlog Mehmeda i Salih umrlog Mehmeda. A 1910. g. Huso i Alija Bolić umrlog Mustafe.⁵⁸

49. Kuću na k.č. 657/10 br. 50 sa kućištem i dvorištem imaju Ibro i Mujo **Kajičić**⁵⁹ umrlog Ibrahima.

Naslijeđuju 1916 .g.: Mejra Begović udova Mustafe, Redžo i Alija umrlog Mustafe, Hanka udata Hasan Hadro iz Krivarijeke, Umija udata Hamid Jamaković, Đulsa udata Mujo Karahmetović.

Spominju se 1919. g. Hamid Jamaković umrlog Mehmeda i 1920. g. mal. Abdulah i Mustafa umrlog Alije Kajičića iz Musića.⁶⁰

⁵³ Uložak broj 44., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁴ Uložak broj 45., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁵ Uložak broj 46., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁶ Uložak broj 47., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁷ Uložak broj 48., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁸ Uložak broj 49., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁵⁹ Ovo prezime se ponekad piše i kao Kajikić ili Kajikčić.

⁶⁰ Uložak broj 50., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

50. Vlasnici na k.č. 657/4 kuće br. 51 sa kućištem, dvorištem, vrtom i šljivikom su: Hašim, Ibrahim i Avdija **Karasalihović** umrlog Bege, Pemba rođ. Karasalihović udate za Ahmeta Mašića iz Kladnja i Salih i Mustafa Karasalihovića umrlog Mehmeda. Godine 1910. Esma Hemo udova Ibrahima, mal.Fehim i Hašim umrlog Ibrahima.⁶¹

U dijelu Olova od središta ka zemljištima Jurjevica i Tunkovača su kuće:

51. Vlasnik na k.č. 658/1 kuće br. 53 sa kućištem, dvorištem, vrtom i voćnjakom je 1898. g. Ahmet **Kajičić** umrlog Avdije.

Ima i zemljišta k.č. 658/2 pod kršom i podkućnica.

Naslijeđuju ga 1910. g. Mujo sin Ahmeta i mal. Ibro sin Ahmeta. A spominju se 1920.g. Mujo umrlog Ahmeta, Derva udata Ibro Džaferagić i Latifa udata Salko Džaferović.⁶²

Parcela na k.č. 659 krajem 19. stoljeća se zove Viš ceste za Carinu.

52. Kuće na k.č. 659/10, br. 39 sa kućištem vlasnici su Mehmed i Ahmet **Drgemendžić** sinovi umrlog Hasana.

Dio naslijeđuju 1900. g. Ibrahim i Mujo umrlog Mehe i Emina Dedić udova. A 1917. g. mal. Avdo i Šefket umrlog Muje.⁶³

53. Godine 1898. vlasnik kuće na k.č. 659/11, br. 40 sa kućištem, dvorištem, vrtom i voćnjakom je Mehmed **Drgemendžić** umrlog Mustafe.

On tada posjeduje i poarcele na k.č.: 659/14 i 659/15 viš ceste, 842 i 843 Krivac...⁶⁴

54. Jedne kuće na k.č. 659/9, br. 41 sa kućištem, dvorištem, šljivikom i vrtom tada je vlasnik Mehmed **Drgemendžić** umrlog Hasana.

Naslijeđuju ga 1900. g. Emina Dedić udova i Ibrahim i Mujo umrlog Mehe. Spominju se 1917. g. mal. Avdo i Ševket i Fata umrlog Muje.⁶⁵

55. Kuće na k.č. 659/8, br. 42 sa kućištem, dvorištem, vrtom i voćnjakom vlasnik je Ahmet **Drgemendžić** umrlog Hasana.

Posjeduje i k.č. 681 Luka, 844 Krivac...

Naslijeđuju ga 1936. g.: Kadrija zv. Ramo, Šahbaz zv. Salih, Hasan i Huso umrlog Ahmeta.⁶⁶

56. Vlasnice kuće na k.č. 659/6, br. 43 sa kućištem i dvorištem su Ćerima rođ. Serdarović⁶⁷ udate za Ibrahima **Pulića** i Nuriya rođ. Serdarović udove iza Saliha Pulića.

Vlasnice su tada i k.č.: 376 Bara, 644 Gjurgjević, 754 - 758 Kurjača...

⁶¹ Uložak broj 51., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶² Uložak broj 53., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶³ Uložak broj 39., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶⁴ Uložak broj 40., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶⁵ Uložak broj 41., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶⁶ Uložak broj 42., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶⁷ Serdarovići su stara familija iz grada Kladnja

Kao vlasnik se 1899. g. pojavljuje i Huso Pulić umrlog Saliha a 1904. g. djeca Abdulaha Hadžavića (mal. Muhamed i Vehbija).⁶⁸

57. Jednog gradilištem **sa dućanom** na k.č. 654/18, 1898. godine je vlasnik Avdija **Karahmetović** umrlog Ahmeta.⁶⁹

U današnjem Gornjem Olovu krajem 19. stoljeća postoji i neka veća ekmeščinica⁷⁰

To znamo po njenom višestrukom spominjanju godine 1898. u imenovanju parcela zemljišta. Tako se tada spominje k.č. 655/11 vrt kod **Ekmeščinice** u vlasništvu Hanke **Aganović** udate za Avdiju Pašalića. Naslijeđuju 1908. g. Atif, Ćamil i Zejnil umrlog Avdije. Hanka tada ima i k.č.: 794, 796, 804 Matuša, 823 Bilaluša...

Također, tada k.č. 655/12 vrt kod Ekmeščinice se vodi na Hanki Aganović udovi Ahmeta Foče. Vlasnici 1917. g. su Muhamed ef. Fočić umrlog Ahmeta i Alija umrlog Ahmeta iz Đurđevika. Hanka je vlasnik i k.č.: 654/25 vrt pod Štalom, 787 Bara, 817 Dolić, 824 Bilaluša, kasnije 871 i 786 Stupni dol...⁷¹

U teretovnica za neke nekretnine, 1913. g. se spominje Muhamed ef. Fočić umrlog Ahmeta.⁷²

Krajem 19. stoljeća su brojna i gradilišta u Gornjem Olovu. Takvog jednog (k.č. 656/19 gradilište) 1898. g. je vlasnik Hasna Cerić udata za Ibrahima Jamakovića.

Dva gradilišta na k.č. 656/2 i 656/4 ima Bosanskohercegovački Zemaljski erar.⁷³

Vakuf džamije u Olovu

U Olovu postoji vakuf za uzdržavanje džamije još iz prvog perioda osmanske uprave. U nastavku dajemo nekoliko podataka o navedenom vakufu sa kraja 19. stoljeća.

Godine 1889. „Olovo džamije vakuf“ je imao prihode od 150 forinti. Dolazili su od kirije vakufskog hana u iznosu od 20 i kamata od 130 forinti vakufske glavnice od 1300 forinti. Te godine vakufski rashodi su išli uglavnom na berivo (plaću) i to na plaću imamu džamije od 20 i mujezinu od 10 forinti. Mutevelija (upravnik) vakufa Ahmed Hadžiabdić je imao prihod od 20 forinti. Kao vakufski izdaci se navode i popravak vakufskih zgrada (5), rasvjeta džamije (4) i porez (1 forinta). U rekapitulaciji proračuna vakufa se navode potrebe od 60 i suvišak od 90 forinti.⁷⁴

⁶⁸ Uložak broj 43., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁶⁹ Uložak broj 12., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁷⁰ Ekmeščinica, ekmeščinica u značenju pekara. Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku, Svjetlost, Sarajevo, 1985., str. 265.

⁷¹ Gruntovne knjige iz 1898. godine za K.O. Olovo, Gruntovnica Suda u Visokom.

⁷² Uložak broj 54., Gruntovne knjige iz 1898. godine...

⁷³ Gruntovne knjige iz 1898. godine za K.O. Olovo, Gruntovnica Suda u Visokom.

⁷⁴ Proračuni vakufa u Bosni i Hercegovini za godinu 1889. sastavljeni po Zemaljskom vakufskom povjerenstvu u Sarajevu, Štamparija Bosanske pošte, Sarajevo, str. 609. Na istom mjestu se kaže da već te 1889. godine nepostoji očuvana vakufnama za džamiju u Olovu.

Vakuf džamije u Olovu na samom kraju 19. stoljeća, odnosno, 1898. g. je u svom gruntovnom vlasništvu imao dosta nekretnina.

Nekretnine u statusu mulka su:

1. k.č. 654/7 kućište sa kućom kućni br. 14 površine od 40m², očito se radi o vakufskoj kući.

2. k.č. 654/2 džamija sa dvorištem površine 290m², dakle sama zgrada džamije.

3. k.č. 656/10 gradilište površine 40m²

4. k.č. 657/2 vrt viš Hana od 170m²

5. k.č. 657/3 groblje površine 290m², ovo groblje je u samom Olovu i poznato je i kao Cerića groblje.

6. k.č. 657/1 kućište sa dvorištem i kućom kućni br. 52 površine od 240m². Ovo je zgrada poznatog vakufskog hana u Olovu. Raskršće ispred ovog hana je dobro poznato kao Hanište.

Vakuf ove džamije je 1898. g. u statusu mirija imao slijedeće parcele:

1. k.č. 648 groblje na Gradini površine 4 dunuma i 950m²), ovo je vrlo staro groblje i nalazi se iznad samog Olova.

2. k.č. 654/1 groblje od 740m², groblje pored same džamije.

3. k.č. 667 od 4 dunuma i 700m². Radi se o groblju na Carini.

Odmah na početku 20. stoljeća na mjestu vakufskog hana postaje mekteb.⁷⁵

Opće urbano-geografske karakteristike Olova krajem 19. stoljeća

Staro naselje Olovo, kasnije razvojem Donjeg Olova, poznato i kao Gornje Olovo, na samom kraju 19. stoljeća je najurbaniziranije u cijeloj okolini. Prema našim istraživanjima Olovo (Gornje Olovo) 1898. godine ima 51 privatnu kuću, nekoliko značajnih javnih i privrednih objekata i veći broj manje značajnih sadržaja.

Od 51 privatne kuće naviše ih imaju sljedeće familije: Drgemendžići (Degirmendžići) ukupno 6 kuća, Hadžiavdčići – 5, Begovići (i Đulovići) – 5, Karahmetovići -4, Biogradlije (Ibiševići) -3, Cerići -3 i Kajičići -3. Po dvije kuće u Olovu tada imaju: Karasalihovići, Čamdžići, Pulići, Mujkići i Sulejmanovići (Nezorovići). Brojne su i familije sa po jednom kućom: Skalić (naslijedili Ramići), Gluhići, Aganovići, Kulalići, Karičići, Memagići, Fočići, Heme i Poljaci.

Brojne stare olovske familije se tokom 19. stoljeća naseljavaju u neposrednu okolinu Olova. Takvi su: Hadžiavdčići u Dolovima, Begovići u Kozjaku, Memagići na Pogaru...

Dolaskom austrougarske uprave a prije 1898. godine, u današnje Gornje Olovo naseljavaju se i familije sa strane. To su Rudelići i Ozme koji kupuju po jednu kuću od starih olovskih familija.

⁷⁵ Uložci 14. i 52. iz 1898. godine. Gruntovne knjige za K.O. Olovo, Sud u Visokom.

Od značajnijih javnih urbanih sadržaja i objekata krajem 19. stoljeća imamo slijedeće:

- Džamija u središtu naselja koja je iz 16. stoljeća,
- Vakufska kuća koja se nalazi kod džamije,
- Crkva na Crkvištu (obnovljena osamdesetih godina 19. stoljeća),
- Kešin han (Sulejmanovića), ispod džamije,
- Vakufski han (iznad raskršća Hanište), ubrzo mekteb.
- Stara kuća Begovića (Jusufspahića) u koju su starinom svraćali putnici,
- Stara velika zgrada (vjerovatno prije 1878. godine služila za osmansku upravu – Konak (u vlasništvu Rudelića 1898. godine, u njoj stanuje i drži gostionu).
- Ispod samog naselja ka rijeci Krivaji je banja,
- Dućan (posebna zgrada) Karahmetovića (kod Kešina hana),
- Još jedana posebna zgrada kao dućan (Karahmetovića),
- Jedna stara kuća u kojoj stanuje i drži trgovinu od 1882. g. Haim Ozmo,
- Ekmeščinica (pekara), (kod vakufskog hana),
- Više dućana i zanatskih radnji u prizemljima kuća,
- Vakuf džamije,
- Ispod naselja na Zlohuru su ostaci stare ćuprije na Krivaji,
- Javni prostori (Raskršće Hanište, Ulica, Skale, Kod Banje...) koji govore o staroj urbanizaciji
- više raznih gradilišta, privatnih i vakufskih, i drugi sadržaji

Odmah iza 1878. godine je u sadašnjem Gornjem Olovu uspostavljena i Žandarmerijska stanica. Na samom početku 20. stoljeća, javljaju se dućani vlasnika sa strane (Glođo iz Sarajeva, Hasić iz Kladnja) a na mjestu Vakufskog hana otvoren mejtef (škola).

Ovdje vidimo da je naselje Olovo krajem 19. stoljeća prilično urbanizirano. Ima oko šesdeset različitih urbanih objekata i sadržaja. Javni urbani objekti i sadržaji (dućani - trgovine, zanatske radnje, hanovi, ugostiteljski objekti, upravni i vjerski sadržaji...) daju olovu značajne elemente i čaršije. Zapravo, naselje Olovo je ujedno i jedna prilično zaokružena čaršija.

Izgradnjom pruge Zavidovići – Olovo – Kusače, 1901. godine sadašnje Gornje Olovo počinje da stagnira a naglo se kao središte cijelog naselja i okoline, razvija Podolovo (Donje Olovo), oko željezničke stanice.

Zaključak

Kao što vidimo u prethodnim razmatranjima, naselje (grad) Olovo ima dugu urbanu tradiciju. Još u srednjem vijeku zahvaljujući rudi olova ispod utvrde Olovac razvija se podgrađe. Kroz kasnija stoljeća značaj Olova održava i njegov položaj na važnom putu Sarajevo – Tuzla.

Detaljni pregled i analiza urbano-geografskih karakteristika Olova sa kraja 19. stoljeća, tačnije 1898. godine, daje sliku jednog prilično razvijenog i urbaniziranog naselja. Tad je Olovo kompaktno i gusto izgrašeno središte sa oko šesdeset urbanih objekata i sadržaja. Preko pedeset je privatnih kuća a od javnih urbanih objekata i sadržaja registrovani su: džamija, crkva, hanovi, dućani, zanatske radnje, banja, vakuf...

Zbog svog topografskog položaja Olovo (danas Gornje Olovo), od samog početka 20. stoljeća, postepeno stagnira.

Izvori i literatura

1. Gruntovne knjige iz 1898. godine za K.O. Olovo, Gruntovnica Suda u Visokom
2. Katastarski planovi iz 1883-1885. g. razmjera 1:6250 za K.O. Olovo, Katastar Općine Olovo.
3. Katastarski planovi iz 1883-1885. g. razmjera 1:3125 za naselje Olovo, Katastar Općine Olovo.
4. Katastarski planovi novi premjer, oko 1970. g. . razmjera 1:2500 za naselje Olovo, Katastar Općine Olovo.
5. Topografska karta iz austrougarskog perioda razmjera 1:75000, sekcija Kladanj und Čevljanović.
6. Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda 1. maja 1885., Zemaljska štamparija, Sarajevo, 1886.
7. Proračuni vakufa u Bosni i Hercegovini za godinu 1889. sastavljeni po Zemaljskom vakufskom povjerenstvu u Sarajevu, Štamparija Bosanske pošte, Sarajevo
8. Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895., zemaljska štamparija, Sarajevo, 1896.
9. Herman
10. Milenko S. Filipović, Varošica Olovo s okolinom, Beograd 1934.
11. Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku, Svjetlost, Sarajevo, 1985.
12. Hamdija Kreševljaković, Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini, Izabrana djela, III, Veselin Masleša, Sarajevo, 1991.
13. Obradila Amina Kupusović, Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine sv. III, Bošnjački institut Cirih-odjel Sarajevo, Orijentalni in stitut u Sarajevu, Sarajevo, 2000.
14. Marko Karamatić, Olovo kao paradigma katoličanstva u Bosni u XVII. stoljeću, Zbornik radova sa Znavstvenog skupa Tristota obljetnica stradanja samostana i crkve u Olovu, Sarajevo, 2008.
15. Rusmir Djedović, Neka historijsko-geografska istraživanja Krivaje, Zbornik radova sa Naučnog skupa Rijeka Krivaja kroz prošlost (prostor, vrijeme, ljudi), održanog u Olovu 2014. godine, Institut za istoriju, Sarajevo. (u pripremi)
16. <http://www.katastar.ba/geoportal/>, januar – februar 2015.
17. <http://brussa00.wordpress.com/januar-februar-2015>.